

Psykologiska aspekter på arbetslöshet

TORBJÖRN HENRIKSSON
RIKARD NYBERG

PSYKOLOGI C/D

Luleå tekniska universitet
Institutionen för Arbetsvetenskap
Avdelningen för Teknisk psykologi

Sammanfattning

I denna uppsats har arbetslöshetens effekter på individens psykiska välbefinnande, könsaspekter gällande det psykiska välbefinnandet samt även attityder gentemot arbetslösa undersökts. En enkätundersökning genomfördes för att jämföra det psykiska välbefinnandet mellan arbetslösa och personer som har arbete. Enkäten innehöll förutom frågor om psykiskt välbefinnande även frågor om attityd gentemot arbetslösa. Enkäterna distribuerades till arbetslösa och arbetande via arbetsförmedlingar och olika företag. Resultaten visade att det fanns en signifikant skillnad i psykiskt välbefinnande mellan arbetslösa och de som har arbete. Arbetslösa hade en lägre grad av psykiskt välbefinnande än arbetande. Vidare framkom att det inte fanns någon signifikant skillnad i psykiskt välbefinnande mellan arbetande kvinnor och arbetslösa kvinnor, medan det fanns en sådan skillnad mellan arbetande män och arbetslösa män. Resultaten visade även att det fanns en signifikant skillnad i den attityd som arbetslösa respektive de som hade arbete uppvisade gentemot arbetslösa. Arbetande hade en mer negativ attityd gentemot arbetslösa än vad arbetslösa hade. Det visade sig även här att det inte fanns någon skillnad i attityd gentemot arbetslösa mellan arbetande kvinnor och arbetslösa kvinnor, medan det fanns en signifikant skillnad i attityd gentemot arbetslösa mellan arbetande män och arbetslösa män.

Nyckelord: psykiskt välbefinnande, arbetslöshet, attityd

Abstract

In this paper the effects of unemployment on the individual's psychological well-being, gender differences with respect to this, and also attitudes towards unemployed have been studied. A questionnaire study was conducted to compare the psychological well-being between unemployed and people with employment. The questionnaire contained questions about psychological well-being as well as questions about attitude towards unemployed. The questionnaires were distributed through employment agencies and different companies. The results showed that there was a significant difference in psychological well-being between those who were employed and those who were not. The latter had a lower degree of psychological well-being than the former. No significant difference in psychological well-being between employed women and unemployed women was found, while unemployed men showed a significantly lower degree of well-being than employed men. The results also showed that there was a significant difference in the attitude towards unemployed between those with employment and those without. Those who were employed had a more negative attitude towards unemployed than the unemployed themselves had. No significant difference in the attitude towards unemployed was found between employed women and unemployed women, while there was a significant difference in attitude towards unemployed between employed men and unemployed men. Employed men had a significantly more negative attitude towards unemployed than the unemployed men had.

Key words: psychological well-being, unemployment, attitude

Innehållsförteckning

	Sida
1. Inledning	
1.1 Problembeskrivning	1
1.2 Definitioner	1
1.3 Historik	1
1.4 Teoretisk ansats	3
1.4.1 Jahodas deprivationsteori	3
1.4.2 Fundamental Attribution Error	4
1.4.3 Pygmalion in the classroom (självuppfyllande profetia)	5
1.4.4 Synpunkter på teorier	5
1.5 Tidigare forskning	6
1.6 Syfte	8
2. Metod	
2.1 Försökspersoner	9
2.2 Material	9
2.3 Procedur	10
2.4 Databehandling	10
2.5 Avgränsningar	10
3. Resultat	
3.1 Bakgrundskaraktäristiska	11
3.2 Psykiskt välbefinnande	11
3.2.1 Psykiskt välbefinnande med avseende på arbetsituation	11
3.2.2 Psykiskt välbefinnande med avseende på kön	12
3.3 Attityder	14
3.3.1 Attityd gentemot arbetslösa med avseende på arbetsituation.....	14
3.3.1 Attityd gentemot arbetslösa med avseende på kön	15
4. Diskussion	
4.1 Psykiskt välbefinnande och attityder.....	18
4.2 Validitet	21
4.3 Reliabilitet	21
4.4 Forskningsetik	21
4.5 Rekommendationer	22
4.6 Framtida forskning	22
5. Referenser	24
6. Bilaga	

1. Inledning

1.1 Problembeskrivning

Arbetslösa har under historien ofta varit en utsatt grupp och i Sverige fördes också under 1700- och 1800-talet arbetslösa till speciella arbetsstugor för att där utföra extra tunga och ansträngande arbeten. De arbetslösa sågs som lata och syftet med dessa arbetsstugor sades således vara att skapa motivation hos de arbetslösa att arbeta (Garraty, 1980). Det är ett relativt säkert antagande att säga att det psykiska välbefinnandet hos de arbetslösa var lågt under denna tid. Frågan är då hur de arbetslösa i dagens mer "humana" samhälle känner sig? Vilken betydelse har arbetet för individens psykiska välbefinnande?

1.2 Definitioner

Begreppet psykiskt välbefinnande (ibland även kallat psykisk hälsa) har ingen allmänt vedertagen definition, utan det finns flera olika konkurrerande definitioner, av vilka Gardell & Westlander (1968) nämner ett antal.

Den definition som används i denna uppsats är dock Danas bipolära definition (1966), refererad i Gardell & Westlander (1968). I denna finns en nollpunkt kallad *normal* (som i "normalt" psykiskt välbefinnande) och därifrån kan individen antingen gå mot punkten *psykopatologi* (som är en formell psykiatrisk diagnos och representerar minus på skalan) eller mot *ideal personlighet* (en person som mår bra på alla tänkbara sätt och som på denna skala motsvarar plus). Detta kan kopplas samman med Jahodas (1982) deprivationsteori.

Den definition av attityder som används i denna uppsats är följande: En attityd är en positiv, negativ eller blandad syn på en eller flera personer, saker eller idéer (Brehm, Fein, & Kassir, 2002).

Arbetslösa definieras här som personer som är utan arbete, oberoende av hur länge personerna varit arbetslösa. Arbetande definieras här som personer som har arbete som ger en regelbunden inkomst varje månad.

1.3 Historik

Arbetslösa har under historien haft många olika namn, bland annat tiggare, lösdrivare och sysslolösa, inget av dem särskilt smickrande och många av dem har överlevt till vår tid som skällsord på personer som anses lata (Garraty, 1980). Först och främst måste poängteras att begreppet arbetslöshet inte existerade under antiken, mycket på grund av att människor bara hade valet att antingen arbeta eller gå under. Dessutom skedde mycket av arbetet under den tiden av slavar, vilkas sysslöshet endast slog tillbaka på slavägaren. Det är ett relativt säkert antagande att säga att slavägaren inte lät slavar vara sysslolösa särskilt länge, utan att de, mer eller mindre, var i konstant arbete. Det fanns förvisso också självständiga arbetare och dessa led förmodligen av arbetslöshet till och från, men detta var på intet sätt något stort problem under antiken eftersom det var så få som berördes av denna arbetslöshet. På grund av att denna arbetslöshet inte var något allvarligt samhällsligt problem är det inte heller något som finns dokumenterat.

Under medeltiden rådde liknande förhållanden som under antiken, det var till och med så att tillståndet arbetslöshet var ännu mer otänkbara under antiken. Detta berodde mycket på att en stor del av befolkningen under denna tid var bönder och således inte kunde vara sysslolösa om de ville överleva, dels på grund av att det fanns en djup övertygelse om att alla samhällets medlemmar var beroende av varandra och således fanns det ett tryck utifrån på varje enskild individ att bidra till samhällets väl och ve. Istället för slaverna som fanns under antiken (förvisso existerade slaveriet fortfarande under medeltiden, men i mindre utsträckning än under antiken) så fanns det något som kallades livegna under medeltiden. Dessa livegna var mittemellan slaveri och frihet och var bundna till godsägaren och till jorden, där de var skyldiga honom en del av sin arbetskraft. Livegna var varken beroende i den meningen att de kunde avskedas eller fria så att de själva kunde lämna sitt arbete. Därför kunde de heller inte bli arbetslösa.

Under 1500-talet under den stora utflyttningen till bland annat Amerika gjorde de europeiska länderna allt vad de kunde för att få alla tiggare, lösdrivare och annat folk som inte arbetade för sitt leverne att flytta istället för att belasta sina respektive länder med sin närvaro. Även bönder, hantverkare och andra personer med arbete eftersöktes i det nya landet då arbetskraft var en stor bristvara. Många personer som redan hade arbete emigrerade således också under denna tidsperiod, vilket de bestämmande för respektive land såg som något mycket positivt eftersom att de då lämnade efter sig ett ledigt jobb. Kombinationen av fler lediga arbeten och färre arbetslösa ledde till att arbetslösheten drastiskt minskade i Europa under denna tidsperiod, till många länders lycka.

Under 1600-talet ledde befolkningstillväxten och den ekonomiska expansionen till att tiderna blev hårdare. Flera år av missväxt i början av 1600-talet ledde till att många bönder lämnade sin jord och flyttade in i städerna, där de sällan hittade arbete. Således sköt arbetslösheten i höjden under denna tidsperiod.

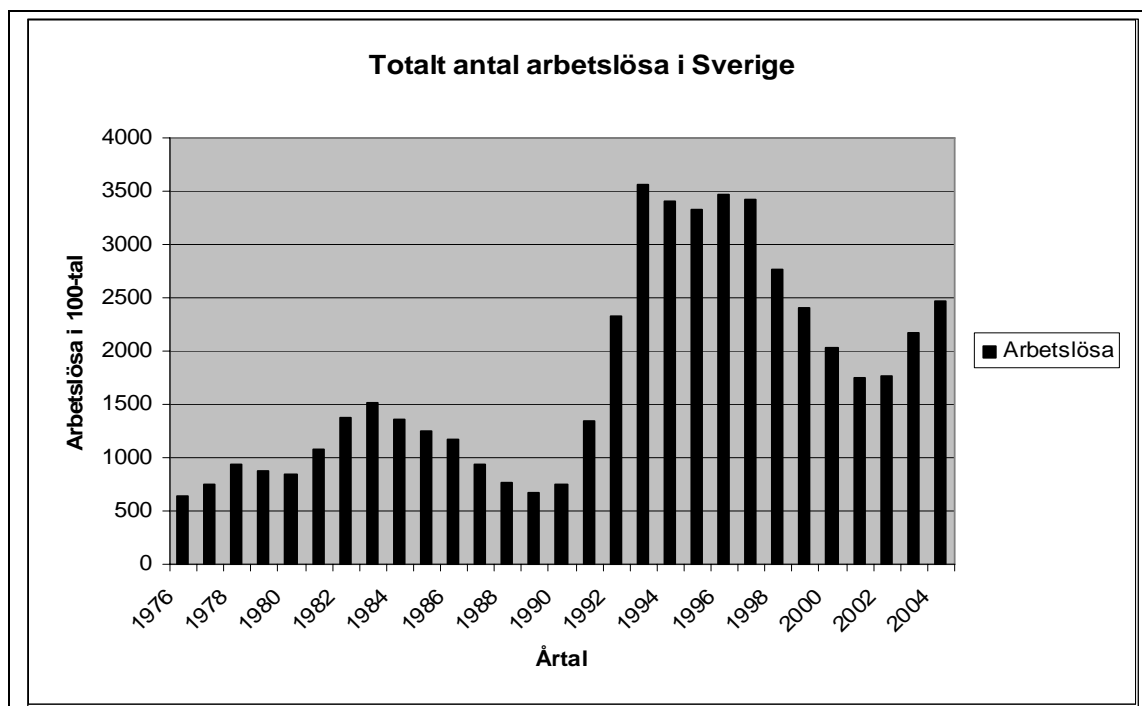
I de flesta europeiska länder existerade s.k. arbetsstugor under 1600- och 1700-talet. Dessa var till för att dels minimera eller helt eliminera statens kostnader för dem som inte kunde försörja sig själva, dels för att fungera avskräckande för alla utan sysselsättning och därmed göra så att de hellre valde att arbeta än att bli tvingade att bo i dessa arbetsstugor. En del arbetsstugor hade även syftet att erbjuda föräldralösa och fattiga barn yrkesförberedelse. De som tvångsomhändertogs och skickades till arbetsstugorna tvingades där arbeta för sitt uppehälle.

Staten var i de flesta fall tvungen att betala det underskott som skapades av att försöka hålla de sysslolösa i arbete genom dessa arbetsstugor. Under andra hälften av 1700-talet började således nyttan av dessa arbetsstugor att ifrågasättas och även om många arbetsstugor fortsatte sin existens ytterligare ett antal år, så sjönk andelen arbetsstugor i Europa drastiskt under andra halvan av 1700-talet. Det fanns dock ljus i tunneln under 1700-talet, i och med att synen på arbetslösa alltmer skiftade till att de sågs som människor som fallit offer för omständigheterna. Det blev också mer accepterat att ge hjälp åt arbetslösa, samtidigt som arbetslösa mer började reagera på sitt tillstånd och försökte göra något åt sin situation.

I och med industrialiseringen under slutet av 1700-talet och början av 1800-talet minskade arbetskraftens betydelse i och med att maskiner mer och mer tog över dess arbete. Arbetare behövdes dock fortfarande och i och med det blev arbetsbördan lättare, men arbetet som sådant blev mer monotont.

Fastän maskinerna ofta tycktes tränga undan arbetarna, så skapade industrialiseringen fler arbeten än den avskaffade. I de fall där det verkligen var så att människor ersattes av maskiner och var det dock en ringa tröst för dem att arbetslösheten trots allt sjönk under denna tidsperiod.

I modern tid i Sverige har arbetslösheten historiskt sett varit relativt låg i jämförelse med andra europeiska länder, bara omkring 2-3 % öppet arbetslösa mot nästan 10 % i övriga europeiska länder. Detta förhållande gällde ända fram till den stora ekonomiska krisen under 1990-talet då arbetslösheten sköt i höjden till närmare 9 % och plötsligt var Sverige i paritet med övriga europeiska länder. Efter det har en svag minskning av arbetslösheten kunnat iakttas fram till dagens andel på omkring 4-5 % men fortfarande över den andel som kunde observeras under t.ex. 1980-talet, (Figur 1) (Strandh, 2000).

Figur 1. Antal öppet arbetslösa i 100-tal åren 1976-2004 (Statistiska Centralbyrån, 2005).

1.4 Teoretisk ansats

1.4.1 Jahodas deprivationsteori

I Marie Jahoda (1982) menar att förvärvsarbete fyller fem viktiga latenta funktioner, som var och en svarar mot väsentliga mänskliga behov. Arbetslösa riskerar att berövas (eller depriveras, därav namnet på teorin) dessa funktioner, vilket enligt henne kan förklara varför arbetslösa oftare än personer med arbete visar tecken på ohälsa och resignation.

Jahodas modell (1982) betecknas som en förankringsmodell eftersom förankring på arbetsmarknaden antas innefatta förhållanden som är gynnsamma för människors hälsa och välbefinnande.

De fem punkter som Jahoda redogör för är:

1. *Individen tvingas till regelbunden aktivitet*
2. *Individen upprätthåller kontakter med andra människor*
3. *Individen får via arbetet en tidsstruktur i tillvaron*
4. *Individen får en upplevelse av kollektiva mål*
5. *Individen ges en social status och identitet*

Den första punkten, *Individen tvingas till regelbunden aktivitet*, syftar till att förklara betydelsen av att få ha en regelbunden aktivitet genom förvärvsarbete, vare sig erfarenheterna från denna är positiva eller negativa. För personer utan arbete är det svårt att upprätthålla denna regelbundna aktivitet i och med avsaknaden av ett arbete att gå till. För de flesta är regelbunden aktivitet en källa till stabil psykisk hälsa, dessutom minimerar detta risken för att falla i apati.

Den andra punkten, *Individen upprätthåller kontakter med andra människor*, syftar till att förklara betydelsen av det sociala samspelet med andra som vi alla har ett behov av att ha i vårt dagliga liv. För en person som är arbetslös är det oftast svårare att träffa andra och att ha en meningsfull social interaktion.

Den tredje punkten, *Individen får via arbetet en tidsstruktur i tillvaron*, syftar till att förklara betydelsen av att personen får en tidsram att följa och får en struktur i tillvaron. Frågan ”Vad skall jag göra idag?” behöver då ej ställas direkt när man vaknar på morgonen, utan dagen är redan strukturerad i och med att personen har ett arbete att gå till.

Den fjärde punkten, *Individen får en upplevelse av kollektiva mål*, syftar till att förklara betydelsen för individen av att få vara del i en större helhet och få känna att samhället kommer till gagn av det arbete som utförs. Lönearbete gör att en grupp människor kan åstadkomma saker som annars är omöjligt för en enskild individ.

Den femte punkten, *Individen ges en social status och identitet*, syftar till att förklara betydelsen av att ha en identitet och en plats i samhället, för även om individen inte är nöjd med den plats eller identitet som denne har, så har denne åtminstone en bestämd plats. Denna plats har inte arbetslösa på samma sätt, de ses inte på samma sätt som en del av samhället. Betydelsen av att ha denna identitet märks genom att observera vilka frågor människor som nyss mötts ställer till varandra; en av de första frågorna brukar oftast vara vilket arbete eller sysselsättning som den andra personen har.

Denna modell har blivit kritiserad för att arbetslösa uppfattas som passiva objekt och att aktuella omständigheter betonas istället för tidigare eller framtida förhållanden (Jahoda, 1982; Gonäs & Joelsson, 1986).

1.4.2 Fundamental Attribution Error

En teori som inte direkt är relaterad till arbetslöshet utan mer till attityder, är ”Fundamental Attribution Error” som först rapporterades i en studie utförd av Jones & Harris (1967), refererad i Brehm, Fein, & Kassim (2002). Denna teori går i korthet ut på att människor lättare tillskriver orsaken till ett beteende till egenskaper hos personen istället för att titta på faktorer i omgivningen som kan ha påverkat detta beteende.

Ett exempel som har relevans för arbetslöshet är att personer med arbete kan tillskriva anledningen till att en person är arbetslös till egenskaper hos personen (han/hon är lat, har otillräckliga kvalifikationer osv.) istället för till faktorer i omgivningen som kan ha orsakat denna arbetslöshet (såsom arbetsmarknadens utseende och sociala kontaktnät genom vilka arbete kan anskaffas osv.).

1.4.3 Pygmalion in the classroom (Självuppfyllande profetia)

Robert Rosenthal och Lenore Jacobson (1992) upptäckte i en av sina undersökningar ett intressant fenomen. De genomförde ett experiment i en skolklass där samtliga elever IQ-testades. Efter testet talade de om för elevernas lärare att vissa elever i klassen var mer intelligenta än andra, varefter de lät lärarna undervisa barnen under en viss tid. Efter en tid genomfördes ytterligare ett IQ-test och det visade sig att de elever som lärarna trodde var intelligenta hade förbättrat sina resultat signifikant. Författarna menade att lärarna ägnat mer tid åt att lära de "intelligenta" barnen än de som de trodde hade fått sämre resultat på IQ-testet och drog slutsatsen att det var lärarnas förväntningar på barnen som hade gjort att de ägnade vissa barn mer tid och uppmärksamhet än andra och denna ökade grad av uppmärksamhet ledde i sin tur till de förbättrade resultaten. Vidare, menade författarna att detta fenomen är ett fall av "självuppfyllande profetia". Med "självuppfyllande profetia" menas att en persons förväntningar gör att denne omedvetet handlar annorlunda och på så sätt omedvetet påverkar saker och ting så att de sammanfaller med hans/hennes initiala förväntningar; dvs. en "självuppfyllande profetia".

Det fenomen som Rosenthal och Jacobson (1992) redogör för har relevans även här då det finns en risk att omgivningens förväntningar på arbetslösa leder till en självuppfyllande profetia där omgivningen omedvetet anpassar sitt handlande gentemot arbetslösa och på så sätt får de arbetslösa att förändras så de uppfyller dessa förväntningar. Ett skeende kan då vara att omgivningen t.ex. har förväntningar på att arbetslösa är lata och då omedvetet anpassar sitt handlande gentemot dem, vilket gör att de arbetslösa förändrar sitt beteende (till att vara lata) och på så vis uppfyller omgivningens förväntningar.

1.4.4 Synpunkter på Jahodas teori

Det kan ifrågasättas om Jahodas (1982) teori kan användas i alla länder i och med att det sociala skyddsnätet för arbetslösa skiljer sig åt mellan olika länder. Sverige har i jämförelse med USA ett bättre socialt skyddsnät där arbetslösa tas om hand och får ekonomiska bidrag på ett helt annat sätt. Om ett bra socialt skyddsnät existerar för den arbetslösa så kan det bidra till ett bättre psykiskt välbefinnande eftersom denne inte behöver oroa sig över att få ihop tillräckligt med pengar för att kunna överleva. Individens är inte lika beroende av arbete för att kunna överleva tack vare det sociala skyddsnät som bl.a. finns i Sverige.

I en studie som gjordes i Norge av Hammer (1993), refererad i Strandh (2000), som har liknande sociala skyddsnät som Sverige, erhöles ett litet eller inget samband mellan psykisk ohälsa och arbetslöshet. I en studie gjord i USA av Kessler et al. (1989), refererad i Strandh (2000), samt i en studie gjord i Storbritannien av Warr & Jackson (1987), refererad i Strandh (2000), visar dock resultaten åt precis motsatt håll, dvs. att det fanns ett samband mellan psykiskt välbefinnande och arbetslöshet.

Därför kan det ifrågasättas om Jahodas (1982) teorier kan användas i alla länder eller om det finns faktorer som påverkar det psykiska välbefinnandet hos arbetslösa som denna inte tar med i beräkningen.

En annan fråga är också vad som kan likställas med arbete? Är studier ett arbete? Är sjukskrivna personer arbetslösa eller har de arbete? Är pensionärer att likställa med arbetslösa vilket Jahoda (1982) menar, eftersom pensionärer i mångt och mycket är i samma situation som arbetslösa (brist på tidsstruktur, sociala kontakter, regelbunden aktivitet osv.)? Om den som är arbetslös engagerar sig ideellt och därigenom får kontakt med andra människor och yttre givna mål, betyder det då nödvändigtvis att denne ändå har sämre psykiskt välbefinnande än dem som har arbete?

1.5 Tidigare forskning

Det finns inte mycket aktuell forskning om arbetslöshet att tillgå eftersom större delen av den forskning som gjorts om arbetslöshet gjordes under 1980-talet. Den forskning som utfördes under 1970-talet var inriktad på att finna individuella bakomliggande faktorer hos individen som orsakade arbetslöshet, till skillnad från den forskning som utförs idag som fokuserar på faktorer som har med samhället att göra (Gonäs & Joelsson, 1986).

Ett annat problem gällande forskningen om arbetslöshet är att den överväldigande majoriteten av denna enbart inriktat sig på mycket små grupper såsom anställda inom ett visst företag eller personer av visst kön och viss ålder. Detta påverkar givetvis generaliserbarheten och några säkra slutsatser gällande den stora gruppen arbetslösa går således inte att göra utifrån denna (Strandh, 2000).

Icke desto mindre finns det en del forskning gjord under 1980-talet som är värd att nämna. I nästan samtliga av dessa studier har det visat sig att arbetslösa har en lägre grad av psykiskt välbefinnande än personer med anställning. I en undersökning gjord i Storbritannien vid åttiotalets början av Warr & Jackson (1983), refererad i Strandh (2000), gjordes en longitudinell studie av 906 (1280 i de ursprungliga intervjuerna) elever som nyss lämnat skolan med lägre akademiska kvalifikationer än medelvärdet för elever i deras ålder. Hos dem som nyss lämnat skolan visade det sig att en förändring från anställning till arbetslöshet gjorde att den positiva självkänslan sjönk, medan en förändring från arbetslöshet till anställning gjorde att den positiva självkänslan ökade.

Warr & Jackson (1985), refererad i Strandh (2000), följde även 711 (954 i de ursprungliga intervjuerna) arbetslösa oerfarna arbetare och arbetslösa arbetare med viss erfarenhet. Den studien visade att de som återfick betalt arbete visade stora förbättringar i ett flertal mätningar gällande den psykiska hälsan, medan de som fortsatte att vara arbetslösa inte visade någon som helst förändring.

Ett flertal andra undersökningar gjorda under 1980-talet har visat på samma resultat, bland annat av Kessler et al. (1989), refererad i Strandh (2000), som gjorde en undersökning i USA under 1980-talet visade att återanställning förbättrar det psykiska välbefinnandet. Även Lahelma (1992), refererad i Strandh (2000), som gjorde en undersökning i Finland under 1980-talet fick samma resultat.

Det finns dock stora skillnader mellan dessa länder och Sverige i fråga om hur arbetslösa tas om hand av staten. I Sverige har vi omfattande bidragssystem till arbetslösa vilket innebär att de oftast klarar sig mycket bättre rent ekonomiskt än arbetslösa i andra länder. Detta kan ha en effekt på det psykiska välbefinnandet hos de arbetslösa i Sverige, vilket är något som en norsk (Norge är i mångt och mycket likt Sverige i fråga om bidragen till de arbetslösa) undersökning utförd av Hammer (1993), refererad i Strandh (2000), under 1980-talet visar. Hammer visade att det endast fanns en mycket svag, om ens någon, länk mellan arbetslöshet och psykiskt välbefinnande.

Det har även gjorts en del forskning i Sverige gällande arbetslösa, främst under 1980-talet. Hammarström et al. (1988), refererad i Strandh (2000), gjorde 1981 en intervjuundersökning av avgångselever vid grundskolorna i Luleå. Det var 1083 elever som deltog i undersökningen. Dessa intervjuades igen två år senare och de som var arbetslösa vid återintervjun visade på ett lägre psykiskt välbefinnande jämfört med dem som hade fått en anställning under dessa två år. De som var arbetslösa visade även på en signifikant minskning, jämfört med resultaten i den första intervjun, i ett antal mätningar gällande psykiskt välbefinnande. Detta uppfattades som ett tecken på ett kausalt samband mellan arbetslöshet och psykiskt välbefinnande.

Ytterligare en person som har forskat om arbetslösa i Sverige är Angelöw (1988) som under 1980-talet gjorde en undersökning på ett skeppsvarv som skulle lägga ner verksamheten och säga upp alla anställda. Angelöw följde 374 arbetare varav 223 longitudinellt. Vid denna studie fann han mönster som visade på att det fanns positiva effekter på det psykiska välbefinnandet vid återanställning.

I mer modern tid, det vill säga efter den stora ekonomiska krisen i Sverige under 1990-talet då flera hundratusen människor blev arbetslösa, finns det inte lika mycket forskning gjord. I den forskning som faktiskt finns, så har de flesta visat på ett samband mellan arbetslöshet och psykiskt välbefinnande. Hallsten (1998) gjorde en undersökning där han intervjuade 412 individer (varav 300 följdes under hela perioden) om hur de hade påverkats av nedläggningen av en statlig institution. Intervjuerna genomfördes innan nedläggning, omedelbart efter nedläggning och ett år efter nedläggning. Gruppen som undersöktes bestod dock nästan enbart av kvinnor inom tjänstesektorn med en medelålder på 50 år, vilket gör att generaliserbarheten gällande resten av arbetslösa i Sverige kan ifrågasättas. Hallsten fann ett visst stöd för en kausal effekt av arbetslöshet på psykiskt välbefinnande.

Även Alm (1998), refererad i Strandh (2000), genomförde en undersökning under 1990-talet gällande arbetslöshetens effekter på det psykiska välbefinnandet. Alm använde ett nationellt representativt urval bestående av 800 arbetslösa mellan 26 och 50 år (varav 594 följdes longitudinellt) som intervjuades i en första omgång 1992 och sedan igen 1993. Alm fann att det inte fanns något samband mellan arbetslöshet och två indikatorer på psykiskt välbefinnande, nämligen sömnlöshet och ångest. Hon fann dock att de arbetslösa hade en klart förhöjd risk att drabbas av depressioner jämfört med dem som hade återanställts.

1.6 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur arbetslöshet påverkar en individs psykiska välbefinnande samt arbetandes och arbetslösas inställning till arbetslösa. Mer preciserade frågor som sökes besvaras är:

- Finns det en skillnad i psykiskt välbefinnande mellan arbetande och arbetslösa?
- Finns det en skillnad i psykiskt välbefinnande mellan arbetande kvinnor/män och arbetslösa kvinnor/män?
- Finns det en skillnad i attityd gentemot arbetslösa mellan arbetande och arbetslösa?
- Finns det en skillnad i attityd gentemot arbetslösa mellan arbetande kvinnor/män och arbetslösa kvinnor/män?

2. Metod

2.1 Försökspersoner

Totalt lämnades 40 enkäter ut till två Arbetsförmedlingar (Arbetsförmedlingarna i Vittangi och Kiruna), varav 15 besvarades. Till Synoptik i Luleå lämnades 20 enkäter ut, där 11 personer med arbete samt 4 arbetslösa besvarade dessa. Utöver detta lämnades även enkäter ut vid två olika arbetsplatser, 20 enkäter per arbetsplats (Sund Birsta i Sundsvall och Polisstationen i Kiruna). Samtliga svar från dessa var från personer med arbete och de besvarade enkäterna var till antalet 9 från Sund Birsta respektive 20 från Polisstationen i Kiruna. Totalt samlades alltså 40 enkäter in från personer med arbete och 19 från arbetslösa, varav 26 besvarades av män och 31 av kvinnor (två enkäter saknade uppgift om kön).

2.2 Material

En och samma enkät har använts vid undersökningen av det psykiska välbefinnandet hos både de arbetslösa och de som hade arbete. I enkäten finns specifika delar för arbetslösa respektive för arbetande.

Den del av enkäten som mäter psykiskt välbefinnande har utformats utifrån Gardell & Westlanders (1968) undersökning ”*Om industriarbete och mental hälsa*”. I den del av enkäten som mäter attityder finns det även ett antal frågor som är konstruerade av författarna. I bägge delarna användes ett system med fyra svarsalternativ per fråga.

Enkäten utformades med ett försättsblad innan själva enkätfrågorna där en kort historisk beskrivning av arbetslösheten genom tiderna ges samt en förklaring om vad syftet med enkäten är. Där finns även en kort instruktion om hur enkäten skall fyllas i samt kontaktinformation till författarna om någon har frågor och/eller funderingar och vill komma i kontakt med dessa.

Enkäten består av fyra delar. Detta p.g.a. att vissa frågor bara kan besvaras av dem som har arbete och vissa bara av dem som är arbetslösa. Den första delen innehåller frågor om personen som besvarar enkäten såsom kön och utbildning. Den andra delen innehåller frågor om det psykiska välbefinnandet hos de arbetslösa respektive de som har arbete. Både arbetslösa och personer med arbete besvarar dessa två delar.

Den tredje delen består av frågor som är speciellt avsedda för dem som är arbetslösa respektive de som har arbete. Här frågas bland annat om hur länge personen har varit arbetslös eller i fallet med personer som har arbete; hur många timmar/vecka de arbetar. Frågorna är alltså unika för varje grupp i den tredje delen, även om de har en liknande uppbyggnad.

Den fjärde mäter vilka attityder gentemot arbetslösa som de medverkande i denna undersökning har. Denna del är liksom del ett och del två identiska för bägge grupperna och bägge grupperna besvarar således också denna del.

2.3 Procedur

I inledningsskedet av uppsatsarbetet skickades förfrågan ut till AMV (Arbetsmarknadsverket) och Arbetsförmedlingar. Något svar från AMV anlände dock inte förrän tre månader senare, vilket ledde till att något samarbete med dem gällande distribution av enkäter till arbetslösa ej gick att få till stånd. Av de fem Arbetsförmedlingar som tillfrågades via brev eller personligen var det två som ställde sig positiva till ett samarbete.

Den andra gruppen som enkäter behövde distribueras till var gruppen arbetande och där gjordes ett försök att nå dem genom att dela ut enkäter i Luleå centrum. Detta var dock inte alls lyckat, då det resulterade i noll antal besvarade enkäter, varför alternativa metoder att distribuera enkäter både till arbetslösa och arbetande söktes. Till gruppen arbetslösa har enkäter delats ut på arbetsförmedlingar i Vittangi och Kiruna samt vid Synoptik i Luleå och genom personliga kontakter. Gruppen arbetande har dels tilldelats enkäter via olika arbetsplatser (Polisstationen i Kiruna och Sund Birsta i Sundsvall) samt via Synoptik i Luleå. Anledningen till att dessa arbetsplatser valdes var att dessa var de enda av de tillfrågade arbetsplatserna som ställde sig positiva till att medverka i undersökningen.

Alla medverkande har medverkat av egen vilja och har varit helt anonyma. Enkäterna hos Synoptik i Luleå lämnades tillsammans med penna och en låda där besvarade enkäter kunde läggas. Även en lapp med information om syfte och ansvariga samt information om hur de kunde komma i kontakt med dessa fanns. Enkäterna hämtades från Synoptik efter ca 2 veckor.

2.4 Databehandling

Data från enkäterna fördes in i statistikprogrammet SPSS för bearbetning. Ett icke-parametriskt test, Mann-Whitney's U-test, har använts vid signifikansprövningarna.

2.5 Avgränsningar

Inget specifikt arbete står i fokus när det gäller de personer som har arbete, utan alla som har ett arbete har varit av intresse. Gällande arbetslösa så har ingen avgränsning gjorts gällande hur länge de varit arbetslösa. Detta eftersom en vilja fanns att få så många arbetslösa som möjligt att besvara enkäterna och inte enbart de som varit arbetslösa en längre tid, då detta hade inneburit en kraftig begränsning av antalet arbetslösa som hade kunnat besvara enkäterna. En avgränsning var dock att endast personer från Norrbotten respektive Västernorrland medverkade i undersökningen. Detta gäller både för de arbetslösa och för de arbetande.

3. Resultat

3.1 Bakgrundskarakteristika

Tabell 1 visar att fler kvinnor än män var arbetslösa. Vidare var det färre utav de arbetslösa som hade universitets-/högskoleutbildning jämfört med de arbetande. Genomsnittsåldern för de arbetslösa var lägre än för de som hade arbete. Observera att två personer som hade arbete inte hade besvarat frågan om kön, att tre inte hade besvarat frågan om utbildning samt att en inte hade besvarat frågan om ålder.

Tabell 1. Bakgrundskarakteristika fördelat över arbetslösa och arbetande.

	Arbetslös (n=19)	Arbetande (n=40)
Kön		
Man	5	21
Kvinna	14	17
Utbildning		
Grundskola/Folkskola	1	4
Gymnasium/Realskola	15	17
Universitet/Högskola	3	16
Ålder		
18-25	6	2
26-35	6	4
36-45	4	11
46-55	2	2
56+	1	20

3.2 Psykiskt välbefinnande

3.2.1 Psykiskt välbefinnande med avseende på arbetsituation

Tabell 2 visar svarsfrekvenserna fördelat över arbetslösa respektive arbetande för samtliga frågor i enkäten som mäter psykiskt välbefinnande. För samtliga dessa frågor gäller att svarsalternativ 4 innebär låg grad av psykiskt välbefinnande och svarsalternativ 1 hög grad av psykiskt välbefinnande (se även Bilaga).

Resultaten visade att fler arbetslösa än arbetande valt svarsalternativ 4 på de frågor som mäter psykiskt välbefinnande, 6,53 % jämfört med 0,77 %. Även svarsalternativ 3, som också visar på en låg grad av psykiskt välbefinnande (dock inte lika låg grad som svarsalternativ 4), var det fler arbetslösa än arbetande som hade valt. Den procentuella skillnaden här var 27,35 % för arbetslösa jämfört med 10,21 % för arbetande. Detta, tillsammans med det faktum att färre arbetslösa än arbetande (24,49 % jämfört med 31,79 %) hade valt svarsalternativ 1 (det svarsalternativ som visar på hög grad av psykiskt välbefinnande), tyder på att arbetslösa hade en lägre grad av psykiskt välbefinnande än arbetande.

Tabell 2. Mest frekvent angivna svar gällande psykiskt välbefinnande fördelat över arbetslösa och arbetande.

Psykiskt välbefinnande									
Frågor	Arbetslös (n=19)				Arbetande (n=40)				p
	Svar 1	Svar 2	Svar 3	Svar 4	Svar 1	Svar 2	Svar 3	Svar 4	
1. Om du fick möjligheten att leva om ditt liv..	1	11	5	1	3	32	5	0	n.s.
2. Bekymrar du dig för framtiden?	1	7	7	4	12	21	7	0	**
3. Brukar du känna dig nedstämd?	2	9	8	0	8	30	2	0	**
4. Svårt att ta dig för att göra saker?	5	5	8	1	7	26	6	1	n.s.
5. Missmodig vid jämförelser med andra?	4	8	5	1	20	18	2	0	**
6. Livet kunde vara mindre enformigt..	2	6	8	3	12	19	8	0	**
7. Kan göra saker som får dig att må bra?	3	13	3	0	6	31	3	0	n.s.
8. Hur givande anser du att din fritid är?	4	12	3	0	16	22	2	0	n.s.
9. Medelsvensken får det allt sämre...	4	0	11	4	4	18	15	3	n.s.
10. Får du tillräckligt stöd från dina vänner?	13	5	1	0	19	18	3	0	n.s.
11. Får du tillräckligt stöd från din familj?	13	4	2	0	31	9	0	0	n.s.
12. Hur nöjd är du med ditt sociala liv?	5	9	4	1	12	28	0	0	n.s.
13. Hur nöjd är du med livet i stort?	3	13	2	1	15	25	0	0	*
Totalt (procent)	24.49%	41.63%	27.35%	6.53%	31.79%	57.23%	10.21%	0.77%	

Mann-Whitney U-test. * p <0,05, ** p <0,01, n.s. = ej signifikant.

Vid analys av index över psykiskt välbefinnande (där samtliga frågor som mäter psykiskt välbefinnande slagits ihop till ett enda index), erhöles en signifikant skillnad, $U(57, N=59)=164.00$, $p<.01$, i psykiskt välbefinnande mellan arbetslösa och arbetande. Arbetslösa hade en lägre grad av psykiskt välbefinnande än arbetande.

Även de enskilda frågorna analyserades och där framkom att det fanns signifikanta skillnader mellan arbetande och arbetslösa för *Bekymrar du dig för framtiden?*, *Brukar du känna dig nedstämd?*, *Brukar du känna dig missmodig när Du jämför Dig med andra?*, *Brukar du tänka att livet kunde vara mindre enformigt?* och *Hur nöjd är du med ditt liv i stort?* ($U(57, N=59)=181.00$, $p<.01$, $U(57, N=59)=233.00$, $p<.01$, $U(56, N=58)=213.00$, $p<.01$, $U(56, N=58)=203.00$, $p<.01$ respektive $U(57, N=59)=260.00$, $p<.05$). Arbetslösa bekymrade sig i större utsträckning än arbetande för framtiden, kände sig oftare nedstämda, kände sig missmodiga vid jämförelse med andra, brukade mer ofta tänka att livet kunde vara enformigt samt var mindre nöjda med livet i stort. Notera dock att 1 arbetslös inte hade besvarat fråga 1 och 5 och att 1 arbetande inte hade besvarat fråga 6.

3.2.2 Psykiskt välbefinnande med avseende på kön

Tabell 3 visar samtliga frågor i enkäten som mäter psykiskt välbefinnande samt även svarfrekvenserna fördelade över arbetslösa kvinnor respektive arbetande kvinnor. För samtliga dessa frågor innebär svarsalternativ 4 låg grad av psykiskt välbefinnande, medan svarsalternativ 1 innebär hög grad av psykiskt välbefinnande.

Resultaten visade att fler arbetslösa kvinnor än arbetande kvinnor hade valt svarsalternativ 4 (det svarsalternativ som visar på lägst grad av psykiskt välbefinnande) på de frågor som mäter psykiskt välbefinnande, 6,11 % jämfört med 0,82 %. Samtidigt hade dock fler arbetslösa kvinnor än arbetande kvinnor valt svarsalternativ 1 och den procentuella skillnaden var här 24,44 % för arbetslösa kvinnor jämfört med 15,10 % för arbetande kvinnor.

Detta gör att det är svårt att uttala sig om några direkta skillnader mellan arbetslösa kvinnor och arbetande kvinnor gällande psykiskt välbefinnande.

Tabell 3. Mest frekvent angivna svar gällande psykiskt välbefinnande fördelat över arbetande och arbetslösa kvinnor.

Psykiskt välbefinnande, Kvinnor									
Frågor	Arbetslösa kvinnor (n=14)				Arbetande kvinnor (n=17)				p
	Svar 1	Svar 2	Svar 3	Svar 4	Svar 1	Svar 2	Svar 3	Svar 4	
1. Om du fick möjligheten att leva om ditt liv..	1	9	3	0	1	11	5	0	n.s.
2. Bekymrar du dig för framtiden?	1	3	6	4	2	8	7	0	*
3. Brukar du känna dig nedstämd?	1	8	5	0	1	15	1	0	n.s.
4. Svårt att ta dig för att göra saker?	4	4	6	0	3	7	4	1	n.s.
5. Missmodig vid jämförelser med andra?	2	7	3	1	4	11	2	0	n.s.
6. Livet kunde vara mindre enformigt..	2	4	6	2	4	8	5	0	n.s.
7. Kan göra saker som får dig att må bra?	2	11	1	0	1	14	2	0	n.s.
8. Hur givande anser du att din fritid är?	3	10	1	0	5	11	1	0	n.s.
9. Medelsvensken får det allt sämre...	2	0	8	4	0	10	6	1	*
10. Får du tillräckligt stöd från dina vänner?	10	4	0	0	7	8	2	0	n.s.
11. Får du tillräckligt stöd från din familj?	10	4	0	0	13	4	0	0	n.s.
12. Hur nöjd är du med ditt sociala liv?	4	8	2	0	3	14	0	0	n.s.
13. Hur nöjd är du med livet i stort?	2	11	1	0	3	14	0	0	n.s.
Totalt (procent)	24.44%	46.11%	23.33%	6.11%	15.10%	55.10%	29.98%	0.82%	

Mann-Whitney U-test. * p <0,05, ** p <0,01, n.s. = ej signifikant.

Vid analys av index över psykiskt välbefinnande (där samtliga frågor som mäter psykiskt välbefinnande slagits ihop till ett enda index), erhöles ej någon signifikant skillnad.

Även de enskilda frågorna analyserades och där framkom att det fanns signifikanta skillnader mellan arbetslösa kvinnor och arbetande kvinnor för *Bekymrar du dig för framtiden?* samt *Även om en del folk påstår motsatsen, så får medelsvensken det trots allt sämre*, $U(27, N=29)=70.00$, $p<.05$ och $U(27, N=29)=68.00$, $p<.05$. De arbetslösa kvinnorna bekymrade sig i större utsträckning än arbetande kvinnor för framtiden och de tyckte även i större utsträckning att medelsvensken får det allt sämre. Noteras bör även att Fråga 1 ej besvarades av en arbetslös kvinna.

Tabell 4 visar samtliga frågor i enkäten som mäter psykiskt välbefinnande samt även svarfrekvenserna fördelat över arbetslösa män respektive arbetande män. För samtliga dessa frågor innebär svarsalternativ 4 låg grad av psykiskt välbefinnande, medan svarsalternativ 1 innebär hög grad av psykiskt välbefinnande.

Resultaten visade att 46,15 % av de arbetslösa männen valde svarsalternativ 3 eller 4 (de två svarsalternativ som visar på lägst grad av psykiskt välbefinnande), medan motsvarande siffra för de arbetande männen var 6,23 %. Detta tyder på att arbetslösa män hade en lägre grad av psykiskt välbefinnande än arbetande män, vilket också omvänt även illustrerades av att 93,78 % av de arbetande männen valde svarsalternativ 1 eller 2 (de två svarsalternativ som visar på högst grad av psykiskt välbefinnande) jämfört med 53,85 % av de arbetslösa männen.

Tabell 4. Mest frekvent angivna svar gällande psykiskt välbefinnande fördelat över arbetande och arbetslösa män.

Psykiskt välbefinnande, Män										
Frågor	Arbetslösa män (n=5)				Arbetande män (n=21)				p	
	Svar 1	Svar 2	Svar 3	Svar 4	Svar 1	Svar 2	Svar 3	Svar 4		
1. Om du fick möjligheten att leva om ditt liv..	0	2	2	1	2	19	0	0	**	
2. Bekymrar du dig för framtiden?	0	4	1	0	10	11	0	0	*	
3. Brukar du känna dig nedstämd?	1	1	3	0	7	13	1	0	n.s.	
4. Svårt att ta dig för att göra saker?	1	1	2	1	3	16	2	0	n.s.	
5. Missmodig vid jämförelser med andra?	2	1	2	0	14	7	0	0	n.s.	
6. Livet kunde vara mindre enformigt..	0	2	2	1	8	11	2	0	**	
7. Kan göra saker som får dig att må bra?	1	2	2	0	5	15	1	0	n.s.	
8. Hur givande anser du att din fritid är?	1	2	2	0	10	10	1	0	n.s.	
9. Medelnsvensken får det allt sämre...	2	0	3	0	4	8	8	1	n.s.	
10. Får du tillräckligt stöd från dina vänner?	3	1	1	0	11	9	1	0	n.s.	
11. Får du tillräckligt stöd från din familj?	3	0	2	0	17	4	0	0	n.s.	
12. Hur nöjd är du med ditt sociala liv?	1	1	2	1	8	13	0	0	*	
13. Hur nöjd är du med livet i stort?	1	2	1	1	10	11	0	0	n.s.	
Totalt (procent)	24.62%	29.23%	38.46%	7.69%	39.93%	53.85%	5.86%	0.37%		

Mann-Whitney U-test. * p <0,05, ** p <0,01, n.s. = ej signifikant.

Vid analys av index över psykiskt välbefinnande (där samtliga frågor som mäter psykiskt välbefinnande slagits ihop till ett enda index) erhöles en signifikant skillnad, $U(24, N=26)=21.50$, $p<.05$, mellan arbetslösa män respektive arbetande män. Arbetslösa män hade en lägre grad av psykiskt välbefinnande än arbetande män.

Även de enskilda frågorna analyserades och där framkom att det fanns signifikanta skillnader mellan arbetslösa män och arbetande för *Om du fick möjligheten att leva om ditt liv, skulle du...*, *Bekymrar du dig för framtiden*, *Brukar du tänka att livet kunde vara mindre enformigt?* och *Hur nöjd är du med ditt sociala liv?* ($U(24, N=26)=19.00$, $p<.01$, $U(24, N=26)=22.00$, $p<.05$, $U(24, N=26)=17.00$, $p<.01$ och $U(24, N=26)=23.50$, $p<.05$). De arbetslösa männen skulle i större utsträckning än arbetande män vilja leva om sitt liv, bekymrade sig mer för framtiden, brukade oftare tänka att livet kunde vara mindre enformigt och de var mindre nöjda med sitt sociala liv.

3.3 Attityd

3.3.1 Attityd gentemot arbetslösa med avseende på arbetssituation

Tabell 5 visar samtliga frågor i enkäten som mäter attityd gentemot arbetslösa samt även svarfrekvenserna fördelat över arbetslösa respektive arbetande. För samtliga dessa frågor innebär svarsalternativ 4 en negativ attityd gentemot arbetslösa, medan svarsalternativ 1 innebär en positiv attityd gentemot arbetslösa. Observera att samtliga frågor är identiska för arbetande respektive arbetslösa, dvs. fråga 16 är identisk med fråga 23 och fråga 19 är identisk med fråga 25 osv. (se Bilaga).

Resultaten visade att 57,60 % av de arbetande valde svarsalternativ 3 eller 4 (vilka är de två svarsalternativ som visar på mest negativ attityd gentemot arbetslösa), medan motsvarande siffror för de arbetslösa var 43,42 %.

Detta tyder på att arbetande hade en mer negativ attityd gentemot arbetslösa än vad arbetslösa hade, vilket omvänt också illustreras av att många fler arbetslösa än arbetande hade valt svarsalternativ 1 (som visar på mest positiv attityd gentemot arbetslösa). Den procentuella skillnaden var här 31,58 % för de arbetslösa jämfört med 15,19 % för de arbetande.

Tabell 5. Mest frekvent angivna svar gällande attityd gentemot arbetslösa fördelat över arbetslösa och arbetande.

Attityd gentemot arbetslösa									
Frågor	Arbetslös (n=19)				Arbetande (n=40)				p
	Svar 1	Svar 2	Svar 3	Svar 4	Svar 1	Svar 2	Svar 3	Svar 4	
16/23. Arbetslösa mår psykiskt sämre..	1	1	11	6	1	1	23	15	n.s.
19/25. Chanserna för att få arbete ökar om...	1	2	7	9	2	1	17	19	n.s.
20/26. Det finns för få arbeten...	12	7	0	0	10	25	5	0	**
21/27. Arbetslösa är inte lika flitiga...	10	9	0	0	11	16	12	0	*
Totalt (procent)	31.58%	25%	23.68%	19.74%	15.19%	27.22%	36.08%	21.52%	

Mann-Whitney U-test. * p <0,05, ** p <0,01, n.s. = ej signifikant.

Vid analys av index över attityd gentemot arbetslösa (där samtliga frågor som mäter attityd gentemot arbetslösa slagits ihop till ett enda index) erhöles en signifikant skillnad, $U(57, N=59)=218.00$, $p<.01$, i attityd gentemot arbetslösa mellan arbetslösa respektive arbetande. Arbetande hade en mer negativ attityd gentemot arbetslösa än vad arbetslösa hade.

Även de enskilda frågorna analyserades och där framkom att det fanns signifikanta skillnader mellan arbetslösa och arbetande för *Det är svårt för arbetslösa att få tag i ett arbete eftersom det finns för få arbeten...*, $U(57, N=59)=217.50$, $p<.01$, och för *Arbetslösa är inte lika flitiga som personer som har ett arbete...*, $U(56, N=58)=226.00$, $p<.05$. Arbetande var i större utsträckning än arbetslösa av åsikten att brist på arbeten inte är orsaken till att personer är arbetslösa och att arbetslösa är mindre flitiga än personer som har arbete. Noteras bör att två av de arbetande ej besvarade frågorna 19/25 respektive 21/27.

3.3.2 Attityd gentemot arbetslösa med avseende på kön

Tabell 6 visar samtliga frågor i enkäten som mäter attityd gentemot arbetslösa samt även svarfrekvenserna fördelat över arbetslösa kvinnor respektive arbetande kvinnor. För samtliga dessa frågor innebär svarsalternativ 4 en negativ attityd gentemot arbetslösa, medan svarsalternativ 1 innebär en positiv attityd gentemot arbetslösa. Observera även att samtliga frågor är identiska för arbetande respektive arbetslösa.

Resultaten visade att 50,65 % av de arbetande kvinnorna valde svarsalternativ 3 eller 4 (vilka är de två svarsalternativ som visar på mest negativ attityd gentemot arbetslösa), medan motsvarande siffra för de arbetslösa kvinnorna var 44,65 %. Omvänt, många fler arbetslösa kvinnor än arbetande kvinnor valde svarsalternativ 1 (som visar på mest positiv attityd gentemot arbetslösa), 31,58 % för de arbetslösa jämfört med 15,19 % för de arbetande, vilket tyder på att arbetslösa kvinnor hade en mer positiv attityd gentemot arbetslösa än vad arbetande kvinnor hade.

Tabell 6. Mest frekvent angivna svar gällande attityd gentemot arbetslösa fördelat över arbetande och arbetslösa kvinnor.

Attityd gentemot arbetslösa, Kvinnor

Frågor	Arbetslösa kvinnor (n=14)				Arbetande kvinnor (n=17)				p
	Svar 1	Svar 2	Svar 3	Svar 4	Svar 1	Svar 2	Svar 3	Svar 4	
16/23. Arbetslösa mår psykiskt sämre..	0	0	10	4	0	0	10	7	n.s.
19/25. Chanserna för att få arbete ökar om...	1	2	5	6	1	1	8	7	n.s.
20/26. Det finns för få arbeten...	8	6	0	0	5	11	1	0	n.s.
21/27. Arbetslösa är inte lika flitiga...	7	7	0	0	4	6	6	0	*
Totalt (procent)	28.57%	26.79%	26.79%	17.86%	12.99%	23.38%	32.47%	18.18%	

Mann-Whitney U-test. * p <0,05, ** p <0,01, n.s. = ej signifikant.

Vid analys av index över attityd gentemot arbetslösa (där samtliga frågor som mäter attityd gentemot arbetslösa slagits ihop till ett enda index) erhöles ingen signifikant skillnad mellan arbetslösa kvinnor och arbetande kvinnor.

Även de enskilda frågorna analyserades och där framkom att det fanns en signifikant skillnad mellan arbetslösa kvinnor och arbetande kvinnor för *Arbetslösa är inte lika flitiga som personer som har ett arbete...*, $U(28, N=30)=63.00, p<.05$. Arbetande kvinnor var i en större utsträckning än arbetslösa kvinnor av åsikten att arbetslösa är mindre flitiga än personer som har arbete. En arbetande hade ej besvarat frågan.

Tabell 7 visar samtliga frågor i enkäten som mäter attityd gentemot arbetslösa samt även svarfrekvenserna fördelat över arbetslösa män respektive arbetande. För samtliga dessa frågor innebär svarsalternativ 4 en negativ attityd gentemot arbetslösa, medan svarsalternativ 1 innebär en positiv attityd gentemot arbetslösa. Observera att samtliga frågor är identiska för arbetande respektive arbetslösa.

Resultaten visade att 58,94 % av de arbetande männen valde svarsalternativ 3 eller 4 (vilka är de två svarsalternativ som visar på mest negativ attityd gentemot arbetslösa), medan motsvarande siffra för de arbetslösa männen var 40,00 %. Denna skillnad kan tyda på att arbetande män hade en mer negativ attityd gentemot arbetslösa än vad arbetslösa män hade, vilket också illustreras av att fler arbetslösa män än arbetande män valde svarsalternativ 1 (som visar på mest positiv attityd gentemot arbetslösa), 40,00 % för de arbetslösa männen jämfört med 15,48 % för de arbetande männen.

Tabell 7. Mest frekvent angivna svar gällande attityd gentemot arbetslösa fördelat över arbetande och arbetslösa män.

Attityd gentemot arbetslösa, Män

Frågor	Arbetslösa män (n=5)				Arbetande män (n=21)				p
	Svar 1	Svar 2	Svar 3	Svar 4	Svar 1	Svar 2	Svar 3	Svar 4	
16/23. Arbetslösa mår psykiskt sämre..	1	1	1	2	1	1	13	6	n.s.
19/25. Chanserna för att få arbete ökar om...	0	0	2	3	1	0	8	12	n.s.
20/26. Det finns för få arbeten...	4	1	0	0	4	13	4	0	*
21/27. Arbetslösa är inte lika flitiga...	3	2	0	0	7	9	5	0	n.s.
Totalt (procent)	40,00%	20,00%	15,00%	25,00%	15.48%	27.38%	35.71%	21.43%	

Mann-Whitney U-test. * p <0,05, ** p <0,01, n.s. = ej signifikant.

Vid analys av index över attityd gentemot arbetslösa (där samtliga frågor som mäter attityd gentemot arbetslösa slagits ihop till ett enda index) erhöles en signifikant skillnad, $U(24, N=26)=19.50, p<.05.$, i attityd gentemot arbetslösa mellan arbetslösa män och arbetande män. Arbetande män hade en mer negativ attityd gentemot arbetslösa än vad arbetslösa män hade.

Även de enskilda frågorna analyserades och där framkom att det fanns en signifikant skillnad mellan arbetslösa män och arbetande män för *Det är svårt för arbetslösa att få tag i ett arbete eftersom det finns för få arbeten...*, $U(24, N=26)=18.50, p<.05.$ Arbetande män var i en större utsträckning än arbetslösa män av åsikten att brist på arbeten inte är orsaken till att personer är arbetslösa.

4. Diskussion

4.1 Psykiskt välbefinnande och attityder

Det övergripande syftet var att undersöka om det finns några skillnader med avseende på psykiskt välbefinnande mellan arbetslösa och de som har arbete samt om det finns någon skillnad i attityd gentemot arbetslösa mellan dessa två grupper. Syftet var även att undersöka om det finns skillnader mellan män och kvinnor i dessa avseenden. Resultaten visade att arbetslösa hade en lägre grad av psykiskt välbefinnande än de som hade arbete och att de som hade arbete hade en mer negativ attityd gentemot arbetslösa än vad de arbetslösa själva hade. Vidare visade resultaten att det inte fanns någon skillnad gällande vare sig psykiskt välbefinnande eller attityd gentemot arbetslösa mellan arbetande kvinnor och arbetslösa kvinnor. Däremot fanns det skillnader mellan arbetslösa män och arbetande män både gällande psykiskt välbefinnande och attityd gentemot arbetslösa. Arbetslösa män hade en lägre grad av psykiskt välbefinnande än arbetande män, medan arbetande män hade en mer negativ attityd gentemot arbetslösa än vad arbetslösa män hade. I Jahodas (1982) deprivationsteori antas att personer som är arbetslösa förlorar vissa (positiva) faktorer som arbete för med sig. Detta leder till en lägre grad av psykiskt välbefinnande, vilket även denna undersökning visade.

I Jahodas (1982) deprivationsteori finns fem positiva faktorer som Jahoda menar att personer med arbete har och arbetslösa saknar. Arbetslösa tycks förlora den första faktorn, *Individen tvingas till regelbunden aktivitet*, i och med att individen inte har något arbete att gå till så existerar inte heller någon regelbunden aktivitet för individen. Det kan förvisso argumenteras för att arbetslösa individer skapar sig regelbundna aktiviteter genom att t.ex. förkovra sig i sina intressen, men enligt Jahoda så motsvarar denna aktivitet inte den som individen får genom förvärvsarbete och frågan är också om den aktivitet som individen själv initierar är lika regelbunden som den arbete förser individen med. Det visade sig dock att på frågan *Brukar du tänka att livet kunde vara mindre enformigt?* fanns det en skillnad mellan arbetande och arbetslösa, där de arbetslösa i högre utsträckning svarat att de tycker att livet kunde vara mindre enformigt. Detta gällde dock inte för kvinnorna. Detta resultat stödjer till viss del Jahodas tes om att individer som är arbetslösa förlorar den första faktorn, *Individen tvingas till regelbunden aktivitet*, i och med att de arbetslösa i högre utsträckning än arbetande tycker att livet är enformigt.

Den andra av de positiva faktorerna som arbetet för med sig är att *Individen upprätthåller kontakter med andra människor*. Det ter sig ganska självklart att när en person blir arbetslös så förlorar han kontakten med sina arbetskamrater, åtminstone under arbetstid. Den arbetslöse kan då förvisso umgås med dessa när arbetet är över, men den tid som den arbetslöse kan göra detta på inskränker sig då enbart till ett fåtal timmar efter att arbetskamraterna slutat för dagen eller under helgerna. Även om den arbetslöse är ledig under hela dagen och då kan umgås med andra människor är det inte troligt att han kan göra det då de flesta människor arbetar under dagarna. Den arbetslöse är då begränsad till att umgås med andra arbetslösa eller personer som inte arbetar av annan anledning. Det antal timmar per dag som den arbetslöse kan umgås med andra människor bör då alltså rimligtvis vara lägre än för den person som har arbete.

Det visade sig dock att det på frågorna *Känner du att du får tillräckligt stöd från dina vänner?*, *Känner du att du får tillräckligt stöd från familjen?* och *Hur nöjd är du med ditt sociala liv?* ej erhöles några skillnader mellan arbetslösa och arbetande även om arbetslösa i högre utsträckning hade svarat på ett sätt som visar på att de var mindre nöjda med sitt sociala liv. Detta innebär dock att det inte med säkerhet går att säga att de arbetslösa helt hade förlorat Jahodas fjärde faktor, *Individen upprätthåller kontakter med andra människor*.

Den tredje faktorn, att *Individen får via arbetet en tidsstruktur i tillvaron*, strukturerar upp dagen på ett annat sätt om en person har ett arbete än om den inte har något arbete. Jämför t.ex. hur dagarna ser ut under semestern med dagarna under resten av året; dagarna som individen arbetar är mycket mer strukturerade än dagarna då individen har semester. Som tidigare nämnts så fanns det en skillnad mellan arbetande och arbetslösa på frågan *Brukar du tänka att livet kunde vara mindre enformigt?* och detta kan tala för att arbetslösa har förlorat denna tredje faktor, *Individen får via arbetet en tidsstruktur i tillvaron*. Frågan är dock om livet blir mindre enformigt för att individen har en tidsstruktur? Eller omvänt, om individen har en tidsstruktur i tillvaron, innebär det då att livet är omväxlande? Svaret på bägge dessa frågor är då mest troligt "nej", vilket gör att det inte går att dra några slutsatser angående den tredje faktorn (*Individen får via arbetet en tidsstruktur i tillvaron*) utifrån svaren på nämnda fråga i denna undersökning.

Den fjärde faktorn, *Individen får en upplevelse av kollektiva mål*, stämmer in på de flesta arbeten; den enskilde ges känslan av att vara en del av något större. Detta visar lönearbete på ett bra sätt, eftersom lönearbete gör att en grupp människor kan åstadkomma saker som annars är omöjliga för en enda enskild individ. Lönearbete innebär också förutom att individen producerar något även att individen bidrar med något till samhället i den meningen att denne betalar skatt och därmed hjälper till att hålla samhällets olika funktioner igång, till skillnad från den arbetslöse som enbart kostar pengar för samhället. Det visade sig att det inte fanns någon skillnad mellan arbetande och arbetslösa på frågan *Även om en del påstår motsatsen, så får medelvensken det trots allt sämre....* även om en större andel av de arbetslösa tenderade att svara på ett sätt som visade på att de tyckte att medelvensken får det sämre. Eftersom skillnaden mellan arbetslösa och arbetande inte var signifikant så går det dock inte att uttala sig med säkerhet om arbetslösa verkligen tycker att medelvensken får de sämre, vilket alltså i förlängningen innebär att det inte sägas om arbetslösa verkligen förlorat Jahodas fjärde faktor.

Den femte och sista faktorn, *Individen ges en social status och identitet*, är också något som den arbetslöse till stor del förlorar. Jämför t.ex. statusen mellan en person som är städare (ett lågstatusyrke) och en person som är arbetslös. Även fast städaren har ett lågstatusyrke har denna ändå högre status än den som är arbetslös för städaren arbetar och bidrar till samhället, vilket den arbetslöse inte gör. Som tidigare nämnts så fanns det ingen skillnad mellan arbetande och arbetslösa gällande de frågor som avhandlar hur nöjda de är med sitt sociala liv och inte heller gällande den fråga som avhandlade om individen tycker att medelvensken får det allt sämre fanns det någon signifikant skillnad. Den enda fråga som kan kopplas samman med denna femte faktor och den enda fråga där en signifikant skillnad kunnat identifieras, var frågan *Brukar du känna dig missmodig när Du jämför Dig med andra?* Det fanns dock inte någon signifikant skillnad mellan vare sig arbetande män och arbetslösa män eller arbetande kvinnor och arbetslösa kvinnor, utan endast mellan arbetslösa och arbetande. Arbetslösa svarade även, i större utsträckning än de arbetande, på ett sätt som visar att de både var mindre nöjda med sitt

sociala liv och att de tyckte att medelsvensken får det allt sämre. Arbetet är en betydande del av individens identitet, vilket går att märka genom att observera vilken information vi inhämtar från någon vi nyss mött; en av de första frågorna är alltid vad denne arbetar med.

Undersökningen visade även att de som hade arbete hade en mer negativ attityd gentemot arbetslösa än vad de arbetslösa hade mot sig själva, även om detta, i likhet med psykiskt välbefinnande, inte gällde för bägge könen. Mellan arbetande kvinnor och arbetslösa kvinnor fanns ingen signifikant skillnad i attityd gentemot arbetslösa, medan det fanns en signifikant skillnad mellan arbetande män och arbetslösa män, där arbetande män hade en mer negativ attityd gentemot arbetslösa än arbetslösa män. Detta kan förklaras med hjälp av teorin om "fundamental attribution error". I fallet med arbetslöshet antas att män, som är socialiserade att vara huvudförsörjare, lättare tillskriver orsaken till en annan mans arbetslöshet till bristande kompetens i detta avseende (personen är lat, otillräckliga kvalifikationer etc.) istället för faktorer i omgivningen som kan ha lett till denna arbetslöshet (arbetsmarknadens utseende, arbetsgivares ovilja att anställa personer med utländsk bakgrund osv.).

Även Rosenthal och Jacobsons (1992) "Pygmalion in the classroom" (självuppfyllande profetia) kan erbjuda en förklaring till varför personer med arbete hade en mer negativ attityd mot de arbetslösa än vad de arbetslösa hade mot sig själva. Förväntningar på/attityder gentemot arbetslösa som omgivningen har medför att de omedvetet anpassar sitt beteende gentemot arbetslösa, vilket gör att de arbetslösa förändrar sitt beteende och därmed uppfyller omgivningens förväntningar. Detta innebär alltså att om omgivningen förväntar sig att arbetslösa bara sitter hemma och inte gör någonting produktivt så kommer omgivningen som har dessa förväntningar att omedvetet anpassa sitt handlande mot arbetslösa så att de arbetslösa blir så som omgivningen förväntade sig från början. Detta kan förklara varför de som arbetar hade en mer negativ attityd gentemot arbetslösa än vad de arbetslösa hade. Ytterligare en förklaring till varför personer med arbete hade en mer negativ attityd mot de arbetslösa kan vara att om en person har arbete så har denne inte samma insikt i hur det är att vara arbetslös just nu och då är det lättare att vara negativ mot folk som inte har arbete.

Sammanfattningsvis, kan det sägas att kvinnor och män verkar uppleva arbetslöshet på olika sätt, både gällande psykiskt välbefinnande och gällande vilken attityd de har gentemot arbetslösa. Även om detta på intet sätt är något av huvudsyftena med uppsatsen, så kan det frågas varför denna skillnad både vad gäller psykiskt välbefinnande och attityd gentemot arbetslösa existerar? För att erbjuda en möjlig förklaring så skulle det till viss del kunna förklaras med de olika könsroller som män och kvinnor har. Männerna ska vara starka och inte visa några svagheter, t.ex. att de mår dåligt fysiskt eller psykiskt. Det är heller inte lika accepterat för män att öppet diskutera sin mentala och fysiska hälsa på samma sätt som för kvinnor. Vidare så tar kvinnor generellt sett större ansvar än män i hemmet. Män kan till stor del slappna av när de kommer hem från jobbet medan kvinnor inte kan göra det i samma utsträckning eftersom de har ett större ansvar för att sköta om hemmet och se till att det fungerar som det ska. På grund av detta upplever kvinnor mer stress än män, i och med att de inte har samma tid att slappna av och stressa ner när de kommer hem. Detta kan också innebära att kvinnor i större utsträckning än män lyckas hålla sig aktiva även när de blir arbetslösa, eftersom de då sköter om hemmet och barnen, medan arbetslöshet för män innebär en större förlust av aktivitet.

Dessa skillnader i könsroller och ansvar i hemmet kan förklara de skillnader i psykiskt välbefinnande mellan könen som denna undersökning har visat på (Holmberg, 2003). För att få ett slutgiltigt svar på varför dessa skillnader existerar bör dock en undersökning gällande detta göras.

4.2 Validitet

Det finns flera olika typer av validitet, varav begreppsvaliditet är en. Gardell & Westlanders (1968) frågor har, som tidigare nämnts, använts i denna undersökning. En nackdel kan vara att deras frågor är föråldrade i och med att de är nära 40 år gamla. Då varken samhället eller de psykologiska teorierna genomgått någon omvälvande förändring sedan dess så bör detta inte ha någon betydelse. Då heller ingen kritik från andra forskare gentemot varken Gardell & Westlanders (1968) definition av psykiskt välbefinnande eller gentemot de frågor som de använt för att mäta det psykiska välbefinnandet har hittats, så talar detta dock för en god begreppsvaliditet. Det finns även ett antal frågor som mäter attityder och som konstruerades av författarna. Det kan givetvis ifrågasättas hur väl frågorna om attityder verkligen mäter vad de är avsedda att mäta.

Eftersom så få besvarade enkäten så finns svårighet att generalisera resultaten till att gälla i ett större sammanhang dvs. den externa validiteten kan ifrågasättas. Själva mätinstrumentet som sådant har dock extern validitet i och med att det mäter generella begrepp som psykiskt välbefinnande och attityder, problemet ligger istället i att de personer som besvarat enkäten är för få för att kunna dra några generella slutsatser. Något som också gör att den externa validiteten blir lidande är att åldersfördelningen bland de svarande är sned, då snittåldern för arbetande var mycket högre än den för arbetslösa. Även utbildningsnivån är snedfördelad, då arbetande hade en högre nivå av utbildning än arbetslösa liksom könsfördelningen och då främst bland de arbetslösa (då det var många fler kvinnor än män som var arbetslösa). Eftersom enkäter endast delats ut i Norrbotten och i Västernorrland innebär detta också att det är svårt att generalisera resultaten till övriga Sverige.

4.3 Reliabilitet

I och med att mätinstrumentet, i detta fall enkäten, inte hade så många frågor som mätte vare sig psykiskt välbefinnande eller attityder, så blir reliabilitet något lidande. Detta ansågs dock vara en nödvändig uppoffring för annars fanns en risk för att personerna inte hade orkat besvara enkäten på grund av att den hade blivit för lång och tagit för mycket tid att besvara.

4.4 Forskningsetik

Det ämne som denna uppsats avhandlar kan förvisso vara känsligt, men inga uppgifter som omfattas av Personuppgiftslagen (1998:204) har samlats in. Syftet har heller inte varit att påverka forskningspersonen fysiskt eller psykiskt enligt Lag (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor (Gregow, 2004; Grönlund, 2004a, 2004b).

Humanistiska Samhällsvetenskapliga Forskningsrådet (HSFR) har lagt fram etikregler som de rekommenderar att varje forskare skall följa (Etikregler för humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning, 2006). Dessa är:

- **Information:** Forskaren skall informera de av forskningen berörda om den aktuella forskningsuppgiftens syfte.
- **Samtycke:** Deltagaren i en undersökning har rätt att själv bestämma om sin medverkan (rätt att säga nej till att medverka i studien).
- **Konfidentialitet:** Uppgifter om de personer som medverkar i en undersökning skall ges största möjliga konfidentialitet och de skall förvaras på ett sådant sätt så att inga obehöriga kan ta del av uppgifterna.
- **Användarkrav:** Uppgifter insamlade om enskilda personer får endast användas för forskningsändamål.

Nedan en redogörelse för hur väl denna uppsats uppfyller dessa etikregler:

- **Information:** På försättsbladet till enkäten finns en kortfattad information gällande syftet med undersökningen och till de som enkäter lämnats ut till personligen har en muntlig redogörelse getts om syftet med undersökningen.
- **Samtycke:** Till de som enkäterna har lämnats ut till personligen har muntligt samtycke inhämtats och eftersom besvarande av enkäten anses som ett samtycke så har de även därigenom gett sitt samtycke att medverka i undersökningen. Detta gäller även för dem som inte har fått enkäterna lämnade till sig personligen.
- **Konfidentialitet:** Alla som har besvarat enkäterna har varit anonyma; det finns inget sätt att koppla informationen i enkäterna till någon specifik individ. Enkäterna innehåller inte heller några känsliga uppgifter om de som besvarat enkäterna.
- **Användarkrav:** Enkäterna kommer endast att användas för forskningsändamål.

4.5 Rekommendationer

Idag existerar det ett antal åtgärder för arbetslösa såsom arbetspraktik, datortek och anställning med lönebidrag. I dagsläget är fler än 150 000 människor i Sverige sysselsatta varje månad med sådana åtgärder och deras psykiska välbefinnande är lägre än hos personer med arbete (Arbetsmarknadsstyrelsen, 2005). Därför bör det vara av intresse att försöka få dessa arbetsmarknadspolitiska åtgärder att på bästa möjliga sätt likna ett arbete med avseende på de positiva faktorer som Jahoda (1982) anser att ett arbete ger. Med tanke på att den attityd gentemot arbetslösa som arbetsförmedlarna har kan påverka de arbetslösa, så bör det även vara av intresse att se till så att arbetsförmedlare har en positiv syn på arbetslösa. Problemet med att arbetslösa har en lägre grad av psykiskt välbefinnande än arbetande bör definitivt tas på allvar och en lösning bör sökas till detta, då det inte bara är ett problem för individen utan även ett problem för samhället i stort.

4.6 Framtida forskning

Eftersom så många är sysselsatta i olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder kan det vara av intresse att inhämta kunskap huruvida dessa åtgärder verkligen motsvarar ett riktigt arbete med avseende på de positiva faktorer som ett sådant enligt Jahoda (1982) medför. En undersökning skulle kunna genomföras där arbetslösa som inte medverkar i arbetsmarknadspolitiska åtgärder jämförs med dem som medverkar i arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Vidare, eftersom det i denna undersökning visade sig att personer med arbete hade en mer negativ attityd gentemot arbetslösa än vad arbetslösa själva hade, skulle det vara intressant att genomföra en mer djupgående undersökning gällande detta och se varför så är fallet.

En undersökning som fokuserar på att undersöka attityders inverkan på det psykiska välbefinnandet är också ett område som är relativt outforskat. Framförallt så bör det prioriteras att hitta lösningar på problemet att arbetslösa har en lägre grad av psykiskt välbefinnande än personer med arbete. Det skulle också vara intressant att få reda på varför kvinnor inte verkar påverkas lika starkt som män av arbetslöshet, gällande psykiskt välbefinnande. Eftersom attityden gentemot arbetslösa inte verkar skilja sig åt mellan arbetande kvinnor och arbetslösa kvinnor, är detta också något som bör undersökas eller omvänt så bör det undersökas varför arbetande män har en mer negativ attityd gentemot arbetslösa än vad arbetslösa män har.

5. Referenser

- Angelöw, B. (1988). *Att berövas sitt arbete*. Stockholm: Fri Press/Symposium.
- Arbetsmarknadsstyrelsen. (2005). Verksamhetsberättelse 2004. Hämtad från: http://www.ams.se/admin/Documents/ams/vb_04.pdf (2006-04-06).
- Brehm, S, Fein, S., & Kassin, S. (2002). *Social Psychology – Fifth Edition*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Etikregler för humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. Hämtad från: <http://www.stingerfonden.org/documents/hsetikregler.pdf> (2006-04-06).
- Gardell, B. & Westlander, G. (1968). *Om industriarbete och mental hälsa*. Stockholm: Personaladministrativa rådet.
- Garraty, J. A. (1980). *Unemployment in history – Economic Thought and Public Policy*. Lund: Liber Läromedel.
- Gonäs, L. & Joelsson, L. (1986). Arbetslösheten på 30-talet och idag. Stockholm: *Informationsskrift 4 Arbetslivscentrum*.
- Gregow, T. (2004). *Sveriges Rikes Lag*. Stockholm: Norstedts Juridik
- Grönlund, E. (2004a). Lag (2003:460) om etikprovning av forskning som avser människor. Hämtad från: http://www.forskningsetikprovning.se/lag_460.htm (2006-04-06).
- Grönlund, E. (2004b). Vad ska etikprövas? Hämtad från: <http://www.forskningsetikprovning.se/vad.htm> (2006-04-06).
- Hallsten, L. (1998). Psykiskt välbefinnande och arbetslöshet: Om hälsorelaterad selektion till arbete. *Arbete och Hälsa 1998:7*, Solna : Arbetslivsinstitutet, Univ., cop.
- Holmberg, C. (2003) *Det kallas kärlek*. Göteborg: Alfabeta Bokförlag AB.
- Jahoda, M. (1982). *Employment and Unemployment: A social-psychological analysis*. Cambridge: University Press.
- Rosenthal, R. & Jacobson, L. (1992). *Pygmalion in the Classroom*. New York: Irvington Publishers, Inc.
- Statistiska Centralbyrån, Arbetskraftsundersökningar (AKU). (2005). Hämtad från: <http://www.ssd.scb.se/databaser/makro/Produkt.asp?produktid=AM0401> (2006-04-06).
- Strandh, M. (2000). *Varying Unemployment Experiences: The Economy and mental well-being*. Opublicerad doktorsavhandling. Umeå: Umeå Universitet

6. Bilaga - Enkäten

Hej, vi är två studenter vid Luleå Tekniska Universitet som under våren och hösten 2005 kommer att skriva en uppsats om olika aspekter på arbetslöshet och betydelsen av att ha ett arbete.

De arbetslösa har under historien varit en utsatt grupp på många sätt, under en viss tidsperiod var det dödsstraff på arbetslöshet och i Sverige fördes under 1700- och 1800-talet arbetslösa till speciella arbetsstugor för att där utföra extra tunga arbeten. De arbetslösa sågs som lata och syftet med arbetarstugorna var att införliva de arbetslösa med en arbetsmotivation.

I dagens samhälle är människosynen mer human och några dödsstraff eller arbetsstugor förekommer inte. Vi vill därför få reda på mer om hur det är att vara arbetslös i dagens samhälle och vilken betydelse arbetandet verkligen har.

Alla personer som svarar på denna enkät är helt anonyma.

Svara genom att kryssa för det alternativ som passar bäst på varje fråga.

Om ni skulle ha några frågor, känn er fria att kontakta oss på:

torhen-2@student.ltu.se

riknyb-2@student.ltu.se

Er hjälp med att besvara denna enkät är mycket uppskattad.

Torbjörn Henriksson, student vid Luleå Tekniska Universitet

Rikard Nyberg, student vid Luleå Tekniska Universitet

Kön

- Man
- Kvinna

Ålder

- 18-25
- 26-35
- 36-45
- 46-55
- 56+

Vilket civilstånd har du?

- Ensamstående
- Särbo
- Sambo
- Gift

Hur många barn har du?

- Inga barn
- Ett barn
- Två barn
- Tre barn
- Fyra barn eller fler

Vilken är den högsta utbildning du har?

- Grundskola/Folkskola
- Gymnasium/Realskola
- Universitet/Högskola

1. Om du fick möjligheten att leva om ditt liv, skulle du...

- Vilja leva om det helt på samma sätt...
- Vilja leva om det i stort sett på samma sätt...
- Vilja leva om det rätt annorlunda....
- Vilja leva om det helt annorlunda....

2. Bekymrar du dig för framtiden?

- Ja, väldigt ofta
- Ja, rätt ofta
- Nej, mera sällan
- Nej, nästan aldrig

3. Brukar du känna dig nedstämd?

- Ja, väldigt ofta
- Ja, rätt ofta
- Nej, mera sällan
- Nej, nästan aldrig

4. Upplever du perioder då du har svårt att ta dig för att göra saker?

- Ja, väldigt ofta
- Ja, rätt ofta
- Nej, mera sällan
- Nej, nästan aldrig

5. Brukar du känna dig missmodig när Du jämför Dig med andra?

- Ja, väldigt ofta
- Ja, rätt ofta
- Nej, mera sällan
- Nej, nästan aldrig

6. Brukar du tänka att livet kunde vara mindre enformigt?

- Ja, väldigt ofta
- Ja, rätt ofta
- Nej, mera sällan
- Nej, nästan aldrig

7. Tycker du att du kan företa dig sådant som ger dig gott humör och allmän tillfredställelse?

- Ja, i hög grad
- Ja, ganska mycket
- Nej, inte särskilt
- Nej, inte alls

8. Hur givande anser du att din fritid är?

- Mycket givande
- Ganska givande
- Inte särskilt givande
- Inte alls givande

9. Även om en del folk påstår motsatsen, så får medelsvensken det trots allt sämre...

- Instämmer helt
- Instämmer delvis
- Instämmer knappast
- Instämmer inte alls

10. Känner du att du får tillräckligt stöd från dina vänner?

- Ja, till stor del
- Ja, till viss del
- Nej, knappast
- Nej, inte alls

11. Känner du att du får tillräckligt stöd från familjen?

- Ja, till stor del
- Ja, till viss del
- Nej, knappast
- Nej, inte alls

12. Hur nöjd är du med ditt sociala liv?

- Mycket nöjd
- Ganska nöjd
- Inte särskilt nöjd
- Inte nöjd alls

13. Hur nöjd är du med ditt liv i stort?

- Mycket nöjd
- Ganska nöjd
- Inte särskilt nöjd
- Inte nöjd alls

14. Vad är din sysselsättning just nu?

- Är arbetslös
- Har arbete

Om ni svarat Har arbete på denna fråga, hoppa till fråga 22.

Om ni svarat Är arbetslös på denna fråga, fortsätt med fråga 15.

15. Hur länge har du varit kontinuerligt arbetslös?

- Mindre än sex månader
- Mellan sex månader och ett år
- Mellan ett och ett och ett halvt år
- Mer än ett och ett halvt år

16. Arbetslösa mår psykiskt sämre än personer som har arbete..

- Instämmer helt
- Instämmer delvis
- Instämmer knappast
- Instämmer inte alls

17. Hur väl tycker du arbetsförmedlingen utför sitt arbete?

- Mycket bra
- Ganska bra
- Rätt dåligt
- Mycket dåligt

18. Varför är personer arbetslösa?

- Egenskaper hos personen i fråga
- Arbetsförmedlingen är för dåliga på att förmedla jobb
- Brist på kvalifikationer hos personen i fråga
- Arbetsmarknadens utseende

19. Chanserna för att få ett arbete ökar om jag engagerar mig mer i arbetssökandet...

- Instämmer helt
- Instämmer delvis
- Instämmer knappast
- Instämmer inte alls

20. Det är svårt för arbetslösa att få tag i ett arbete eftersom det finns för få arbeten...

- Instämmer helt
- Instämmer delvis
- Instämmer knappast
- Instämmer inte alls

21. Arbetslösa är inte lika flitiga som personer som har ett arbete...

- Instämmer helt
- Instämmer delvis
- Instämmer knappast
- Instämmer inte alls

Nu är du klar, tack för din medverkan. Vi är mycket tacksamma för din hjälp.

22. Hur många timmar per vecka arbetar du?

- 8 timmar eller färre per vecka
- 16 timmar per vecka
- 24 timmar per vecka
- 32 timmar per vecka
- 40 timmar per vecka
- Fler än 40 timmar per vecka

23. Arbetslösa mår psykiskt sämre än personer som har arbete..

- Instämmer helt
- Instämmer delvis
- Instämmer knappast
- Instämmer inte alls

24. Varför är personer arbetslösa?

- Egenskaper hos personen i fråga
- Arbetsförmedlingen är för dåliga på att förmedla jobb
- Brist på kvalifikationer hos personen i fråga
- Arbetsmarknadens utseende

25. Chanserna för att få ett arbete ökar om arbetslösa engagerar sig mer i arbetssökandet ...

- Instämmer helt
- Instämmer delvis
- Instämmer knappast
- Instämmer inte alls

26. Det är svårt för arbetslösa att få tag i ett arbete eftersom det finns för få arbeten...

- Instämmer helt
- Instämmer delvis
- Instämmer knappast
- Instämmer inte alls

27. Arbetslösa är inte lika flitiga som personer som har ett arbete...

- Instämmer helt
- Instämmer delvis
- Instämmer knappast
- Instämmer inte alls

Nu är du klar, tack för din medverkan. Vi är mycket tacksamma för din hjälp.